

A vírusok

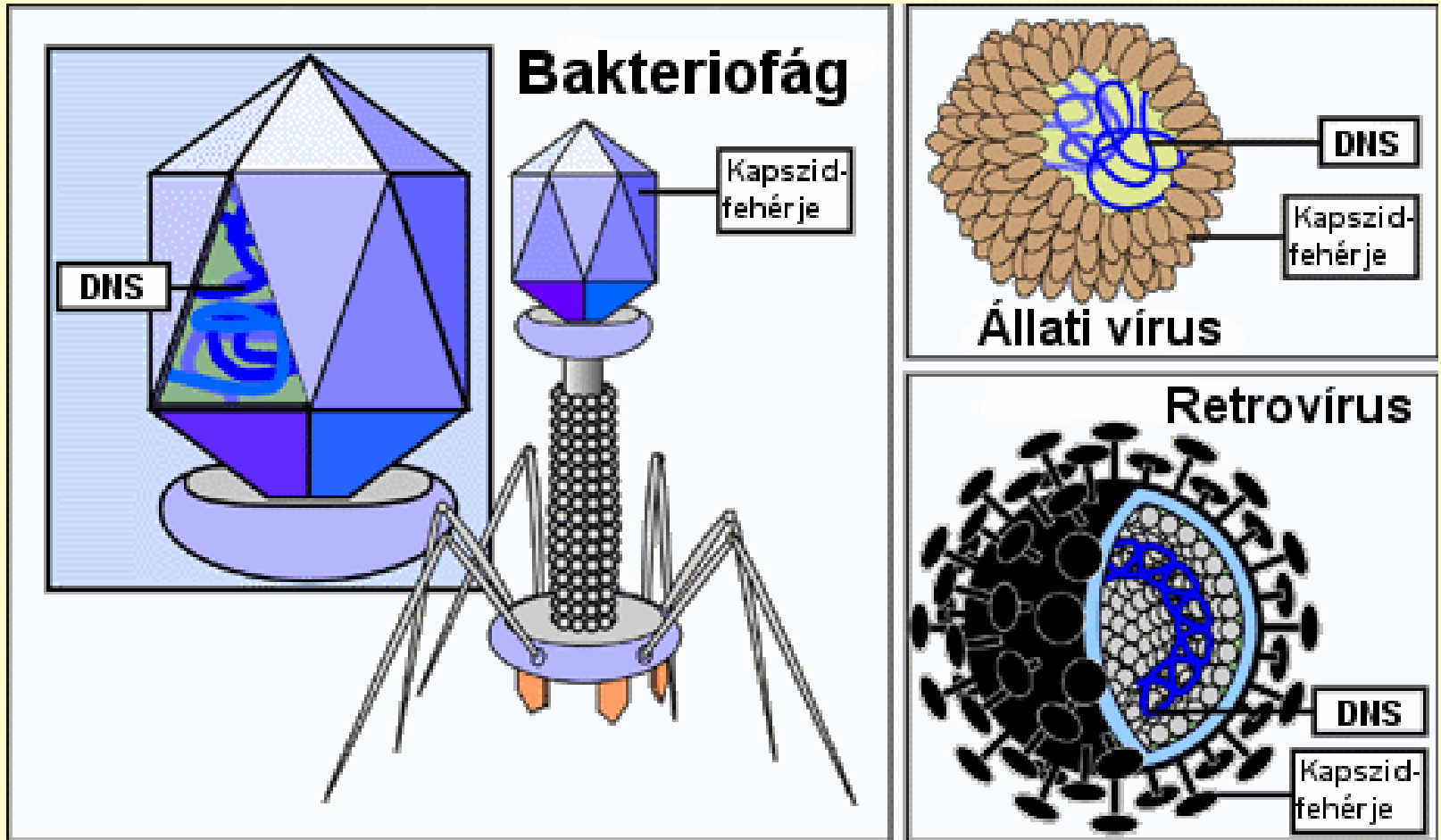
- Az élettelen és az élő határán álló, nem sejtes organizációjú makromolekuláris rendszerek.
- Két megjelenési formájuk van:
- **VIRION** – nyugvó vírus (semmilyen életjelenséget nem mutat)
- **VEGETATÍV VÍRUS** – az élő sejtben található működő vírus

A vírusok

- **Vírusok**nak nevezzük a legkisebb ismert mikroorganizmusokat, méretük körülbelül 20 és 400 nanométer közötti.
- Felfedezésük ***Dimitrij Ivanovszkij*** (1864-1920), orosz kutató 1892-ben végzett kísérleteihez köthető, melyek bebizonyították, hogy a baktériumoknál kisebb, fénymikroszkóppal nem látható fertőző szervezetek is léteznek.

- Nevük a latin *virus*, azaz „méreg” szóból ered, mivel felfedezésük előtt egyes vírusos fertőzések baktérium-kórokozóit a kutatók nem találva, feltételezték, hogy e betegségeket nem sejtek, hanem csupán *mérgezõ*, élettelen, de valamiképp mégis bioaktív (fertõzõ) anyagok okozzák.

A vírusok

Különböző vírusfajták: Egy **bakteriofág** (bal oldalt, középen), vagyis baktériumokat megfertőző vírus, egy **állati vírus** (jobb oldalt fent), és egy **retrovírus**.

A **retrovírusok** olyan, általában viszonylag összetett felépítésű és burkos RNS-vírusok, melyek genomjukról képesek a sejt genomjába teljesen beépülő DNS-másolatot készíteni.

A vírusok

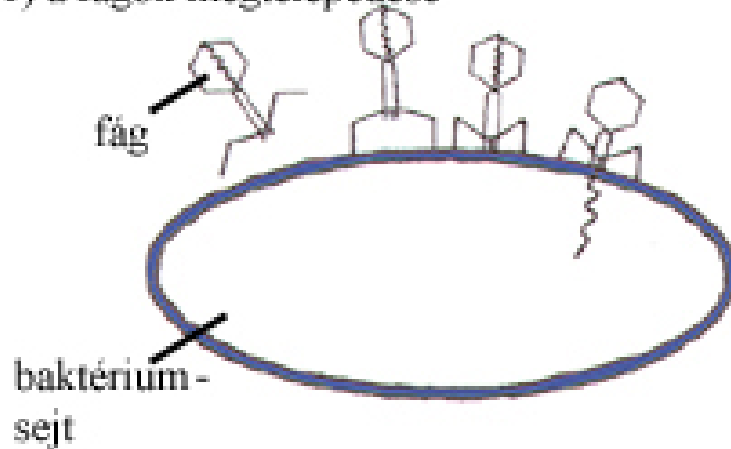
- Élő és élettelen anyagra egyaránt jellemző sajátosságokkal rendelkeznek.
- Önmagukban nem mutatnak életjelenségeket, nincs anyagcseréjük, önálló mozgásra képtelenek.
- Élő anyagként csak gazdaszervezetben, annak folyamatait felhasználva viselkednek.
- Így tehát nem egyértelmű, hogy élőlénynek tekinthetjük-e őket.

A vírusok

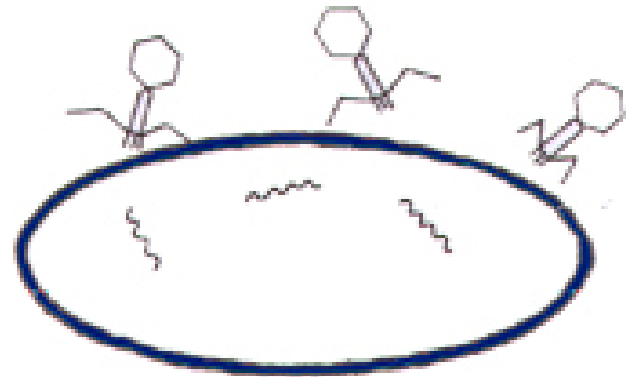
- Egy vírus megfelelő sejtbe jutva, annak működését módosítva több százezer példányban is lemásolhatja magát, ezzel a gazdaszervezet megbetegedését, károsodását okozva.
- Az új vírusok felgyülemlelenek a sejten belül, ami egy idő után felreped és elpusztul.
- Mivel életükhöz szükség van gazdaszervezetre, nem lehettek a legelső élőlények.
- Valószínűleg sejtekből kiszakadt, elszabadult genetikai elemek leszármazottai.
- Tanulmányozásukkal a virológia foglalkozik.

A fágok szaporodása

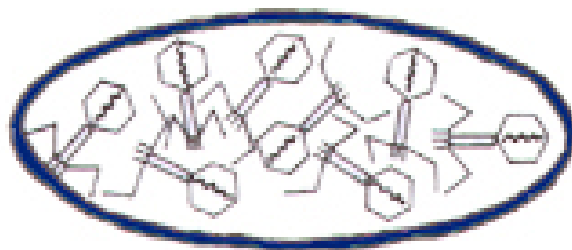
1) a fágok megtelepedése

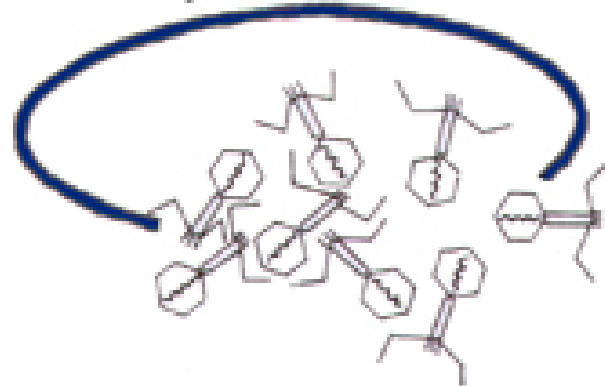
2) a fág DNS bejutása a sejtbe

3) fágok képződése a baktériumsejtben

4) a baktériumsejt szétesése

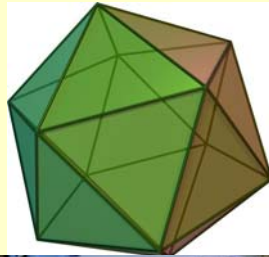
A vírusok

- Felépítésükre nem jellemző a sejt szerveződés.
- Méretük nanométeres nagyságrendű (20-400 nm), ezért csak elektronmikroszkóppal tanulmányozhatók.
- Szimmetrikus, kristályos felépítésűek.
- Egy örökítőanyag-molekulából, ami vagy DNS, vagy RNS lehet, és az azt körülvevő fehérjeburokból (kapszid) állnak.
- A fehérjeburok jellegzetes geometriája határozza meg a vírus alakját. E körül bizonyos vírusok esetén még egy külső, lipoid jellegű burok is lehet (az ún. peplon, ami a gazdasejtből származik, és a vírus sejtbe történő behatolását segíti).

A vírusok

- Fehérjeburkuk szerkezete alapján három csoportba sorolhatók:
  1. A *helikális* vírusok külső fehérjeburka csigavonalban helyezkedik el az örökítőanyag körül. Ilyen pl. a dohánymozzaik-vírus.
  2. A *kubikális* vagy *köbös* vírusok fehérjeburka teljesen szabályszerű, húsz egyenlő szárú háromszöglap által határolt idom (ikosaéder). Ilyen szerkezetűek a herpeszvírusok, a bárányhimlő vírusa stb.
  3. A *binális* vírusok kettős szerkezetet mutatnak. Köbös szerkezetű feji és helikális „farok” részből állnak, amelyhez fehérjeszálak kapcsolódnak. Ide tartoznak a bakteriofágok.

A vírusok rendszerezése

- Rendszerezésük nem fejlődéstörténetükön alapul, mivel az egyelőre ismeretlen. A fertőzött élőlények alapján csoportosítjuk őket.

- A legismertebbek csoportonként:

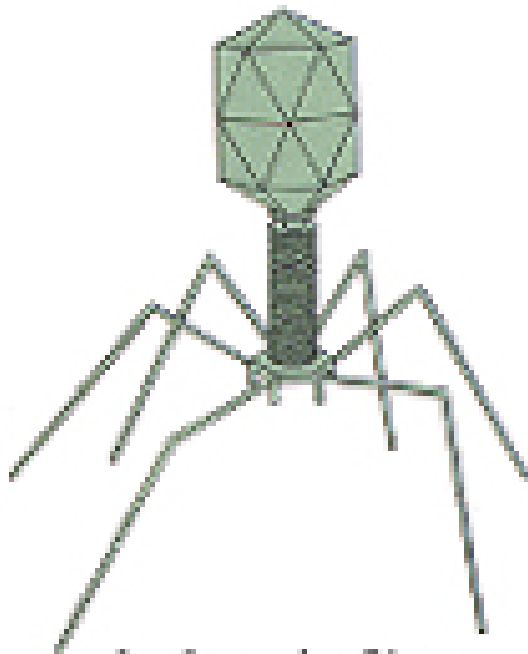
Fágok, azaz baktériumokat fertőző vírusok

Növényeket fertőző vírusok

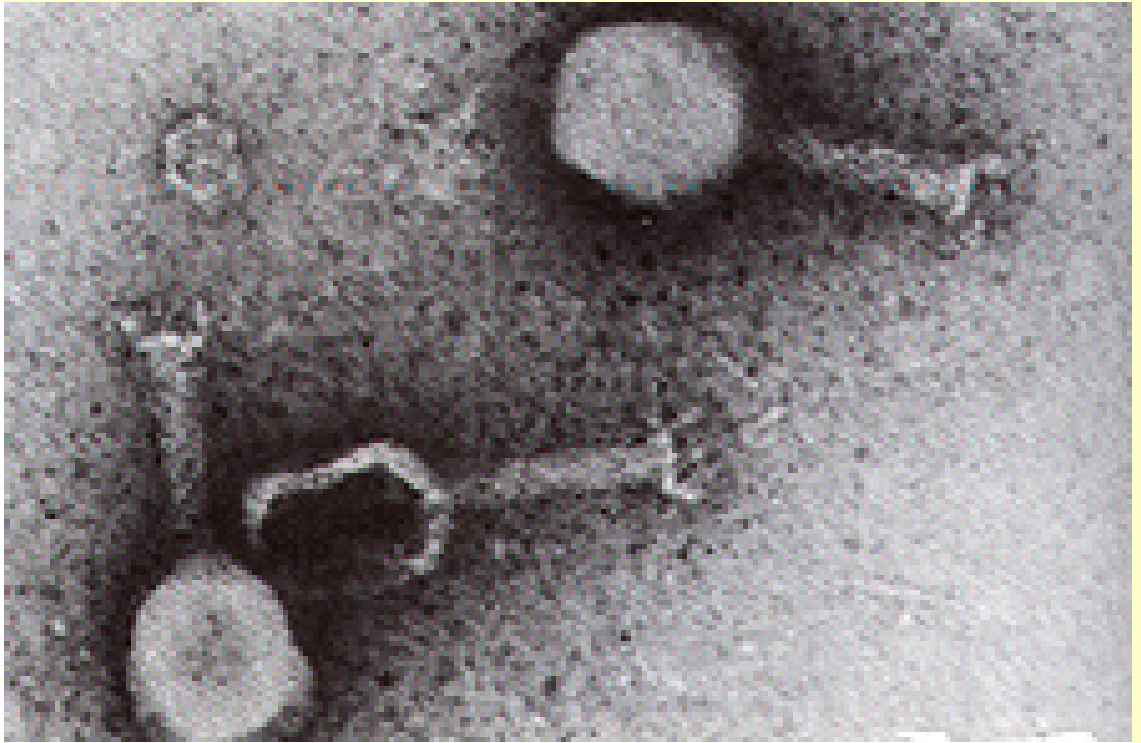
Mozaikvírusok

Gyűrűfoltosságot okozók

A fágok

bakteriofág

A vírusok rendszerezése

Állatokat fertőző vírusok

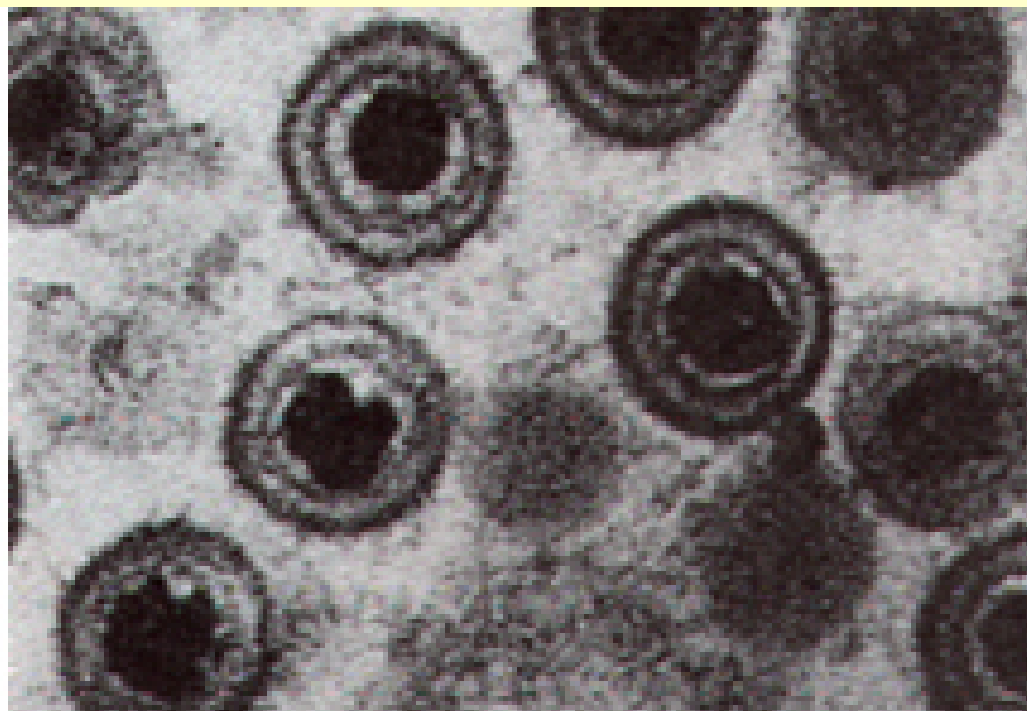
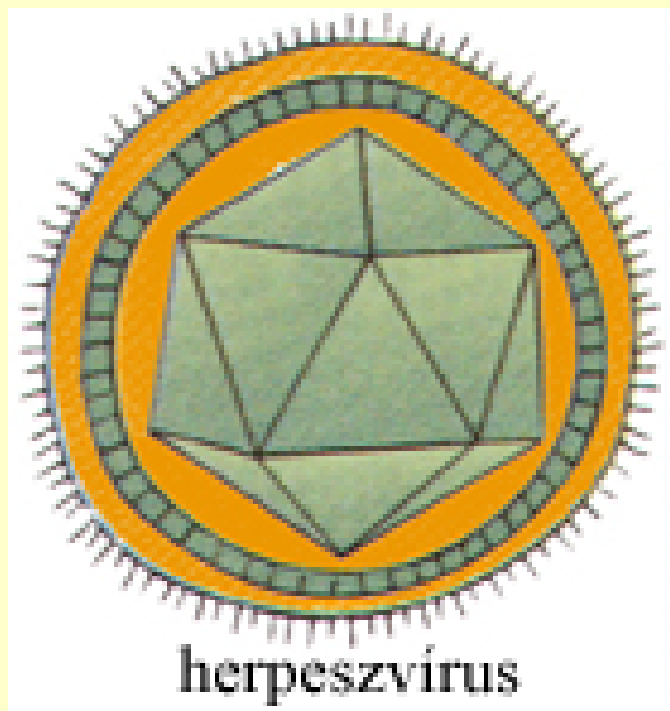
Száj- és körömfájás

Sertéspestis

Baromfipestis

Veszettség

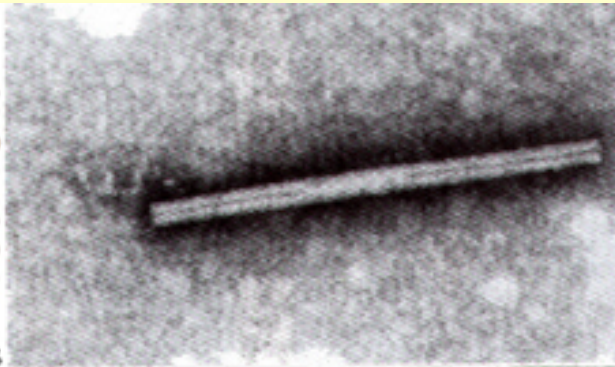
A herpesvírus

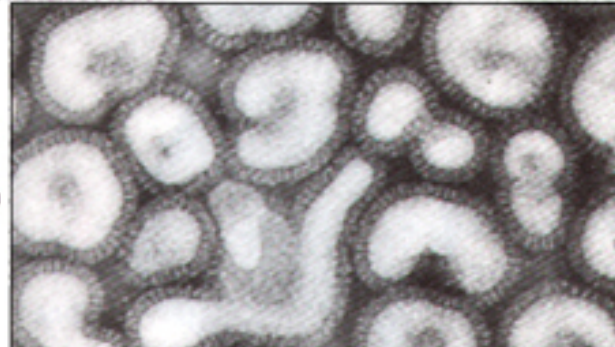
További vírusok

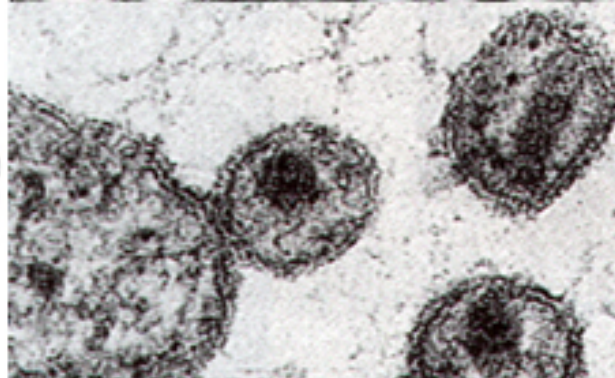
dohánymozaik-vírus

influenzavírus

HIV-vírus

A vírusok

Embereket fertőző vírusok

- influenza
- bárányhimlő
- rózsahimlő (rubeola)
- kanyaró
- mumpsz
- agyhártyagyulladás
- agyvelőgyulladás
- gyermekparalízis
- herpesz
- méhnyakrák
- májrák
- orr-garat rák
- szemölcs
- Fertőző májgyulladás
- AIDS

Az élővilág aktuális rendszere

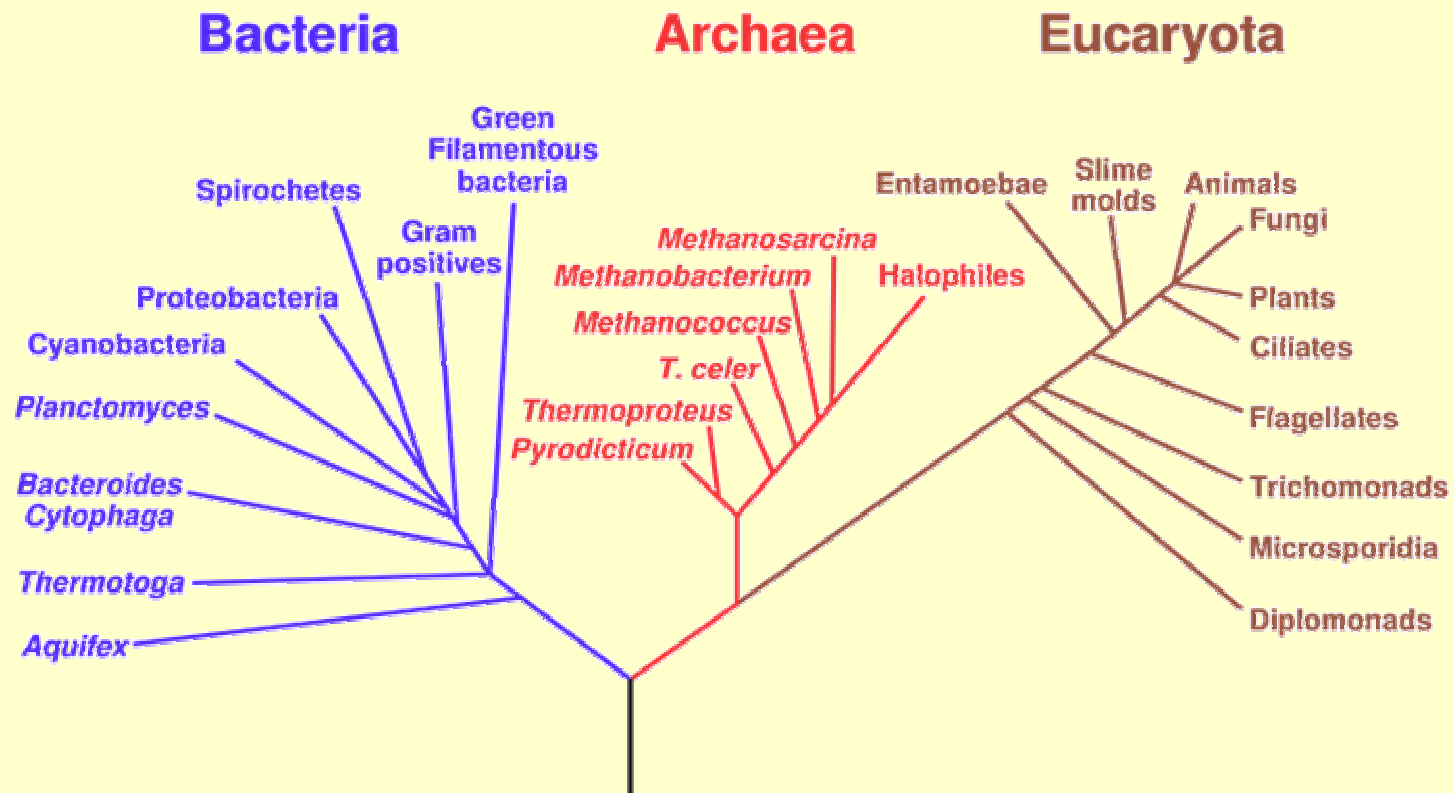
- A modern, evolúciós kapcsolatokon alapuló rendszerek három nagy birodalomra (doménre) osztják az élővilágot:
- - **valódi baktériumokra** (eubaktériumok)
- - **archaebaktériumokra** (ejtsd arhébaktériumok), rövidebben archaeákra, amelyek főleg szélsőséges környezetekben fordulnak elő (nevüknek nincs magyar megfelelője)
- - **eukariótákra** (valódi sejtmaggal rendelkező élőlények, az előző két csoport kivételével minden szervezet ide tartozik).
- Az első két csoportot prokariótáknak is nevezik, ami arra utal, hogy nincs sejtmagjuk (és az eukariótáknál más szempontból is jóval egyszerűbb szerveződésűek).

Carl Richard Woese (1928-

Filogenetikai fája

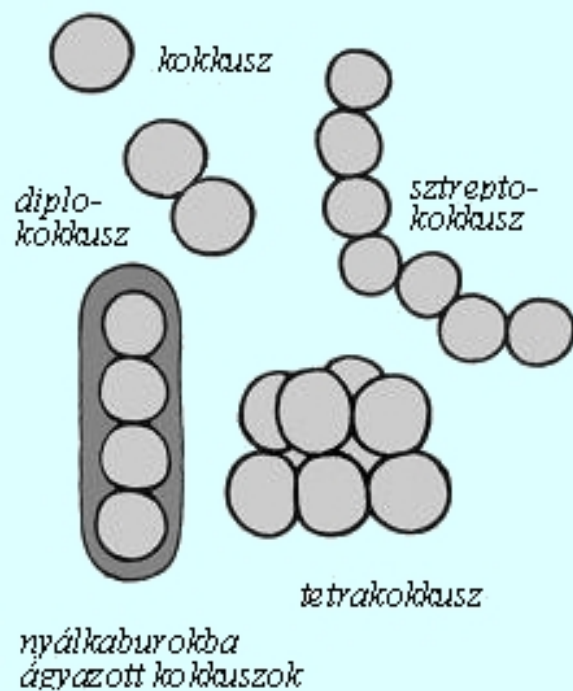
Phylogenetic Tree of Life

Valódi baktériumok birodalma (Eubaktériumok)

- A baktériumok (és a kékmoszatok) *prokariota* élőlények csoportjába tartoznak. A prokarioták sejtes szerveződésűek, a citoplazmától elhatárolt sejtmagjuk azonban *nincs*.
- A baktériumok a *legőszibb egysejtűek*. Méretük többnyire néhány mikrométer, ezért általában *fénymikroszkóppal is láthatók*.
- A baktériumsejtek leggyakrabban *gömb (kokkusz), pálcika (bacillus)* vagy többé-kevésbé *csavart (vibrio, spirillum)* alakúak, utóbbiak a pálcikaforma módosulatai

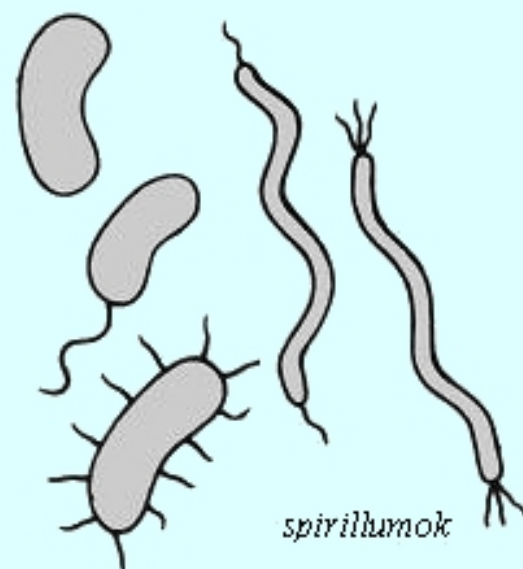
Baktérium alakok

gömb alakú baktériumok

pálcika alakú baktériumok

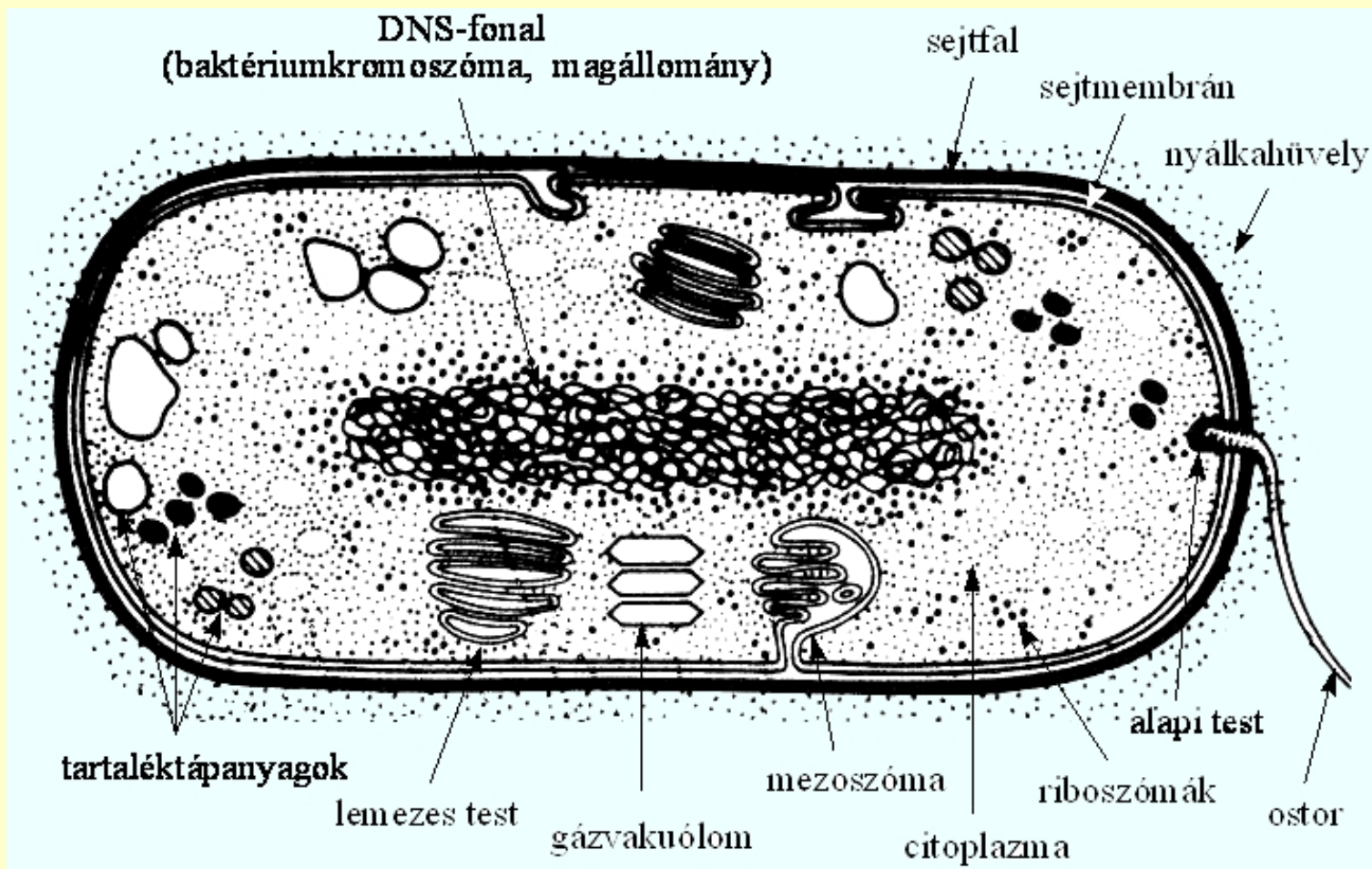
**csavart pálcaformák ,
különböző számú és elhelyezkedésű ostorral**

- Gömbszerűek (kokkuszek) pl. a gyulladásos megbetegedéseket okozó *Staphylococcus aureus*, *Diplococcus pneumoniae* stb.;
- Pálcika alakúak pl. a *Bacillus* nemzetség tagjai: *Bacillus subtilis*, *B. megaterium* stb., valamint
- A pálcika alak csavarodott módosulatai: vibrio pl. a *Vibrio comma* – a kolera kórokozója;
- Spirillum: pl. a *Treponema pallidum* – a vérbaj kórokozója.
- A gömbszerű sejtek gyakran szabályos elrendeződésű csoportokat alkotnak (diplo-, sztepto-, tetra- és sztafilokokkus), a pálcika alakúak ostorral, illetve ostorokkal rendelkeznek, egyes baktériumok sejtjét nyálkaburok (tok) veszi körül.

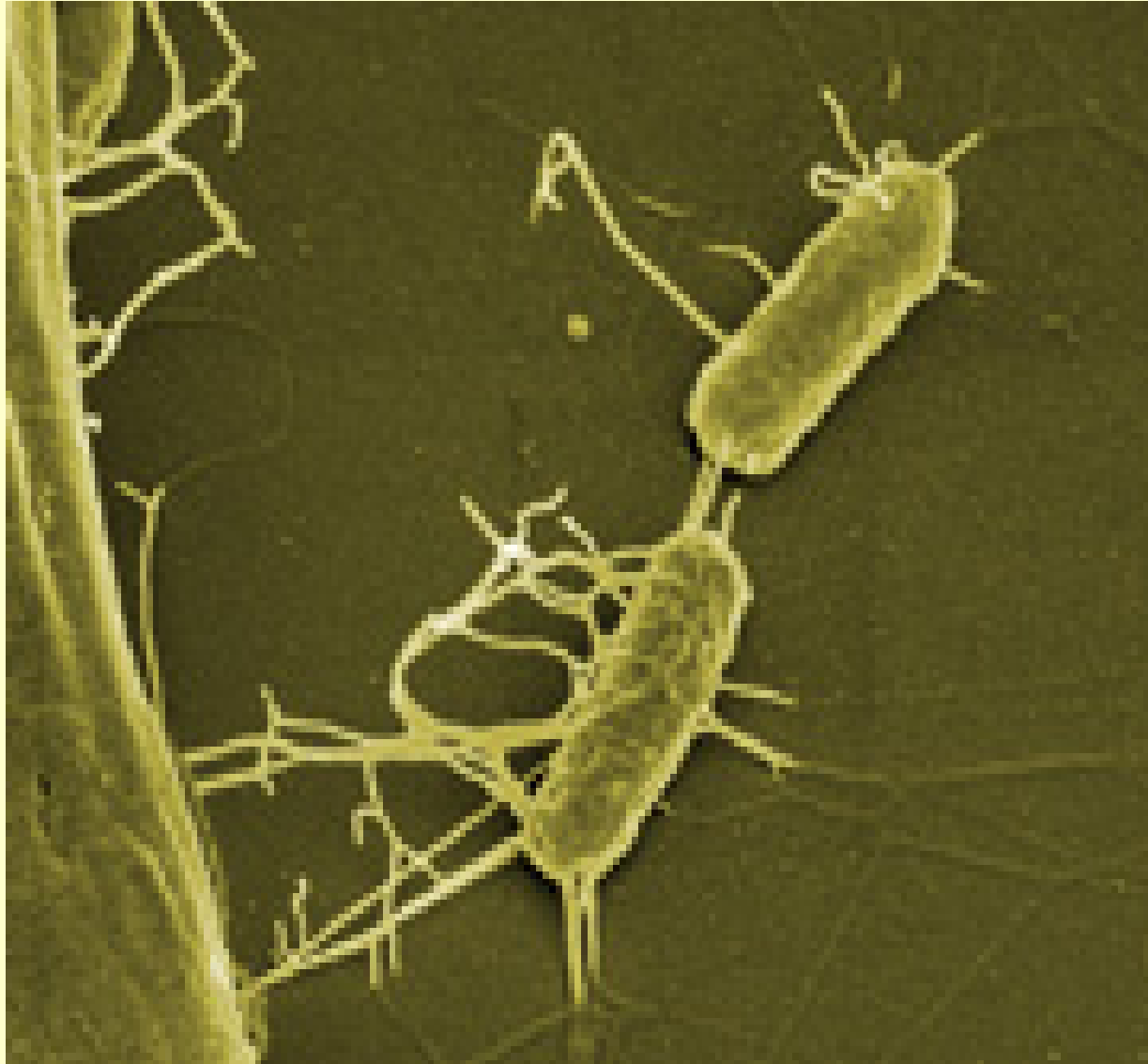
- A baktériumsejt citoplazmáját **sejtmembrán** határolja (zsírsavas glicerínészterből épül fel), amelyet legtöbbször **sejtfal** vesz körül, ami **mureint** tartalmaz. Sok baktériumnál a sejtfalon kívül még vastag **tokot**, vagy vékony **nyálkaréteget** is megfigyelhetünk.
- A citoplazmában megtaláljuk a **magállományt**, ez tulajdonképpen a **baktériumkromoszómával** azonos, ami egy óriási **DNS-molekula**.
- A fehérjeszintézis a baktériumokban is **riboszómákon** megy végbe.

- Az eukarioták mitokondriumainak megfelelő sejtalkotók a **mezoszómák** és a lemezes (lamellás), illetve csöves (tubuláris) **membrántestek**.
- A citoplazma **tartaléktápanyagai** poliszacharidok, lipidek, polifoszfát (voluntin) stb.
- A baktériumok egy részénél, amikor számukra az életfeltételek kedvezőtlené válnak, a citoplazmában ellenálló **endospóra** képződik, ami biztosítja életben maradásukat.
- Sok baktériumsejt egy vagy több ostorral (**flagellum**) rendelkezik.
- Szaporodásuk főleg kettéosztódással (**hasadással**) történik.

A baktériumok felépítése

Baktérium

- A baktériumok szinte *mindenütt megtalálhatók*: vizekben, a levegőben, a talajban és az élőlények szervezetében.
- A legtöbb baktérium **heterotróf**. Túlnyomó részük **szaprofiton**, amelyek az elhalt élőlények maradványait, a szerves anyagokat egyszerű szervesetlen vegyületekre bontják, ezért biológiai és gazdasági jelentőségük egyaránt nagy.

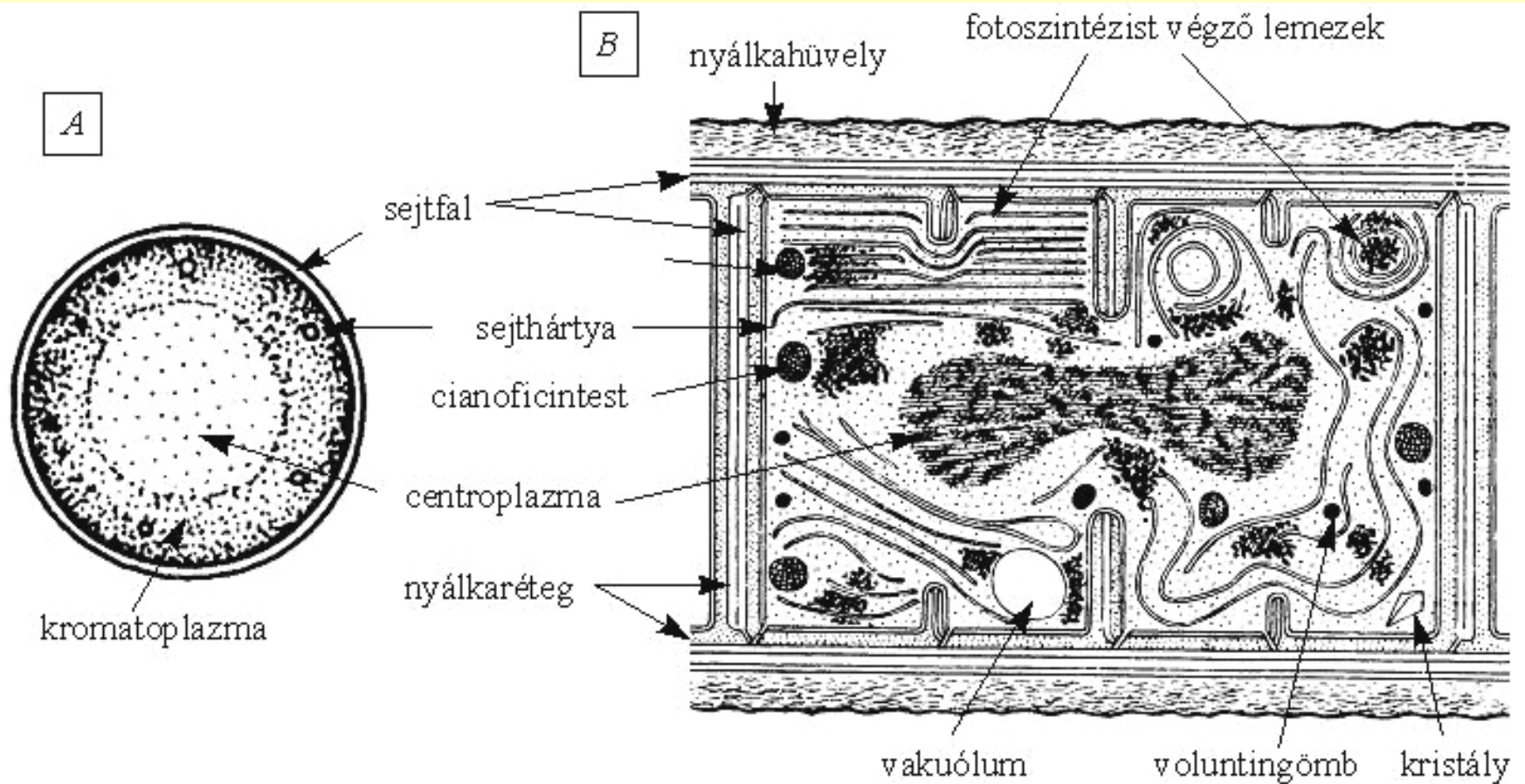
- Az *élősködő* (**parazita**) baktériumok a gazdaszervezetet károsítják, a *kórokozók* (**pathogének**) a növények, az állatok és az ember számos betegségét okozzák (vérbaj, hastífusz, pestis, kolera, tüdőgyulladás, merevgörcs, lepra, Lyme-kór stb.).
- Ismerünk **szimbiózisban** élő baktériumokat is (pl. nitrogénkötő Rhizobium-fajok, amelyek a hüvelyesek gyökérgümőiben élnek).
- Vannak **autotróf baktériumok** is. A **bakterioklorofillt** tartalmazók **fotoszintetizálnak**, a nitrifikáló baktériumok, a kénbaktériumok, metánbaktériumok stb. a széndioxidot **kemoszintézissel** asszimilálják.

- A baktériumok jelentősége:
humuszképzés, lebontás (körforgás biztosítása), **gyógyszergyártás** (a genetikai kódszótár általános érvényűségének köszönhetően különböző DNS részletek génszintézeti úton való beépítésével megoldható különböző gyógyszerek - inzulin - ipari gyártása), antibiotikumok, erjesztéssel készült ipar (tejipar, ecetgyártás), bélbaktériumok.

A kékmoszatok

- A kékmoszatok a *legegyszerűbb felépítésű moszatok (algák), a baktériumokkal rokonok, ugyancsak prokariota élőlények*. A legősibb fajok gömb alakú sejtjei egyedül élnek, sok fajnál a sejtek telepeket alkotnak, legfejlettebbek a fonalas telepű kékmoszatok.
- *Protoplazmájuk két részből épül fel: a belső, maganyagot tartalmazó **centroplazmából**, és a külső, színyanyagokat – köztük a fotoszintézisben legfontosabb *klorofill-a*-t és a sejtek színét meghatározó kék **fikociánt** – tartalmazó színes citoplazmából, a **kromatoplazmából**, ami lemezes, rekeszes szerkezetű. A kétféle plazmát nem választja el membrán. A kékmoszatok sejtjeit a **sejthártyán** kívül **sejtfal** is határolja.*

A kékmoszatok (Cyanophyta)

A kékmoszatok (Cyanophyta)

- A kékmoszatok kromatoplazmájában fotoszintézis-termékként képződő **cianoficea-keményítő** legnagyobbbrészt az ún. **cianoficintestekben** halmozódik fel.
- Elsősorban az idősebb kékmoszatsejtek centroplazmájában gyakoriak a polifoszfátból felépülő ún. **volutingömböcskék**, -szemcsék, amelyeknek funkciója egyelőre még tisztázatlan.
- Számos kékmoszاتفaj sejtjeiben **gázokkal telt üregek** fordulnak elő, amelyek a vízben a sejtek, illetve a fonalak lebegését segítik elő.

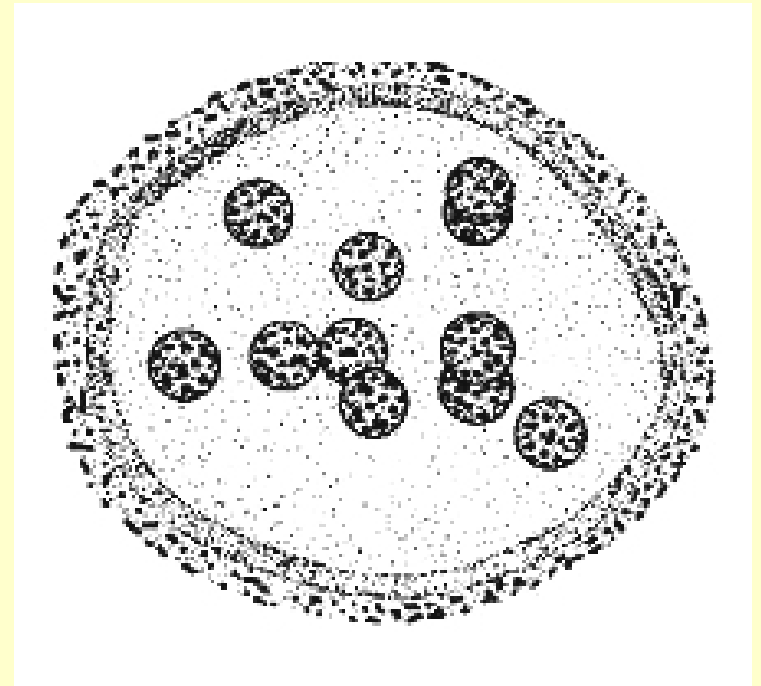
A kékmoszatok (Cyanophyta)

- A kékmoszatok leggyakrabban kettéosztódással (**hasadással**) szaporodnak.
- Főleg édesvizekben élnek, nagy alkalmazkodóképességük miatt szélsőséges környezeti feltételek között is megtalálhatók: hőforrásokban, jégmezőkön, a talajban, a kősziklákon stb.
- Több talajban élő kékmoszاتفaj képes a levegő nitrogénjének megkötésére.

A kékmoszatok (Cyanophyta)

A kékmoszاتفajok közül csak néhány fontosabbat mutatunk be:

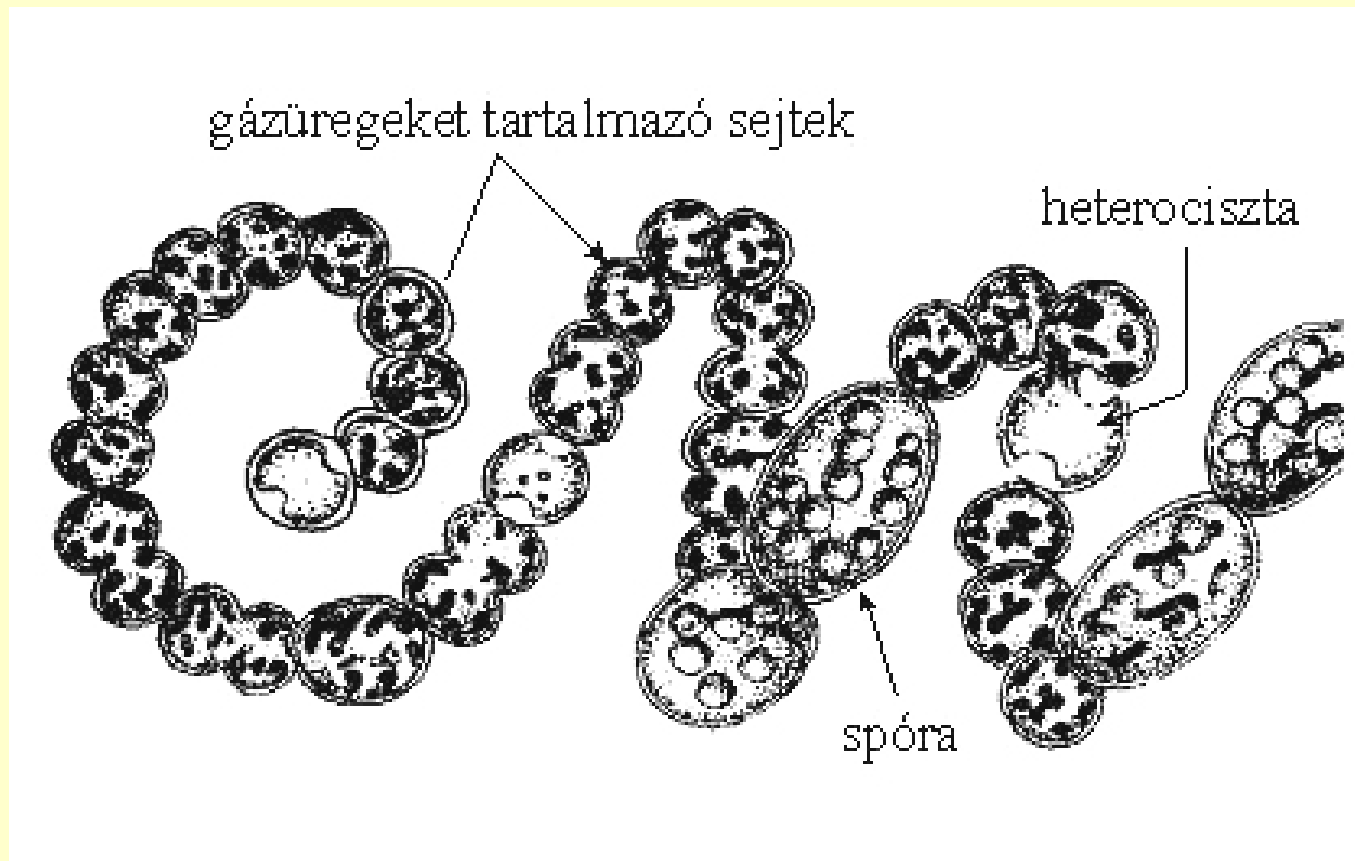
A Microcystis marginata
sejtcsoportja nyálkába
ágyazottan
helyezkednek el.

A kékmoszatok (Cyanophyta)

Anabaena flos-aquae

A kékmoszatok (Cyanophyta)

Anabaena spiroides

A kékmoszatok (Cyanophyta)

- Az *Anabaena*-fajok: például az *Anabaena flos-aquae* vagy az *Anabaena spiroides* sejtjei – gyöngysorszerűen egymáshoz kapcsolódva – *fonaltelepeket* alkotnak. Sejtjeik többsége sok **gázüreg**et tartalmaz, köztük egynemű sejteket (**heterocisztákat**) és kitartósejteket (**spórákat**) figyelhetünk meg. A kitartósejtek átvészelik a pocsolyák kiszáradását, vízbe jutva kihajtanak és új fonalakat hoznak létre. Tápanyagban gazdag tavakban gyakran tömegesen elszaporodnak, vízvirágzást okoznak.

Archeák birodalma

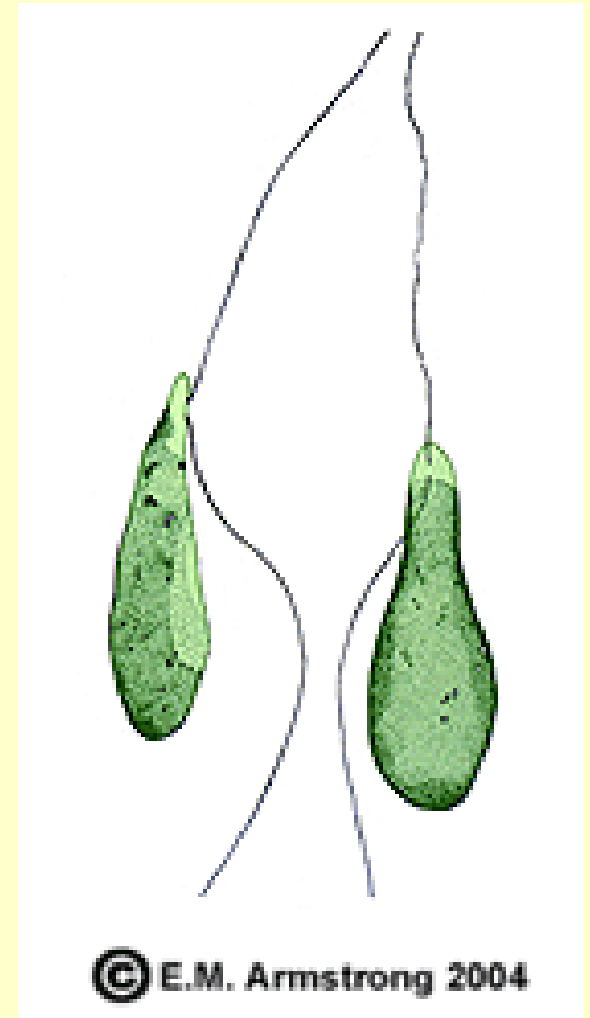
- Az ősbaktériumoknak (Archaeobacteria) a valódi baktériumokkal szemben soha nincsen **murein** sejtfa!
- Egyetlen sejtmembránjuk pedig többnyire izoprén-vázaz és nem acil-észter típusú lipideket tartalmaz.
- Az ősbaktériumok valójában specializálódott másodlagos, nem pedig ősi, elsődleges típust képviselnek.
- Vagyis az Archaeák kevésbé ősiek, mint a valódi baktériumok!

Archeák birodalma

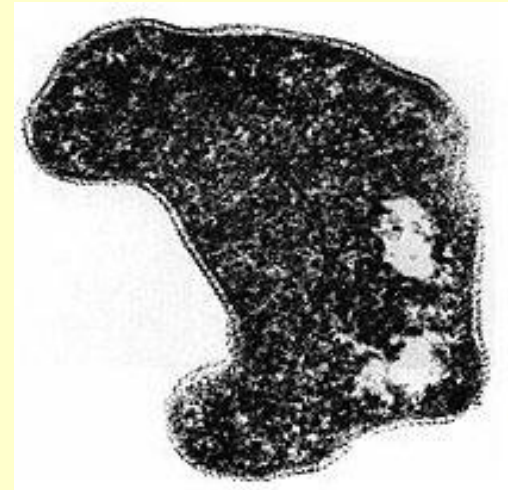
- Ebbe a birodalomba nagyon kedvezőtlen élőhelyek lakói tartoznak:
- **Halobaktériumok** – rendkívül sós tavakban élő **halofil** baktériumok.
- **Sulfolobus, Thermoplasma** – forró savas forrásokban – **termoacidofil** baktériumok.
- **Metánbaktériumok** – mint **metanogének** a CO_2 -t metánná redukálják.

Halobaktériumok

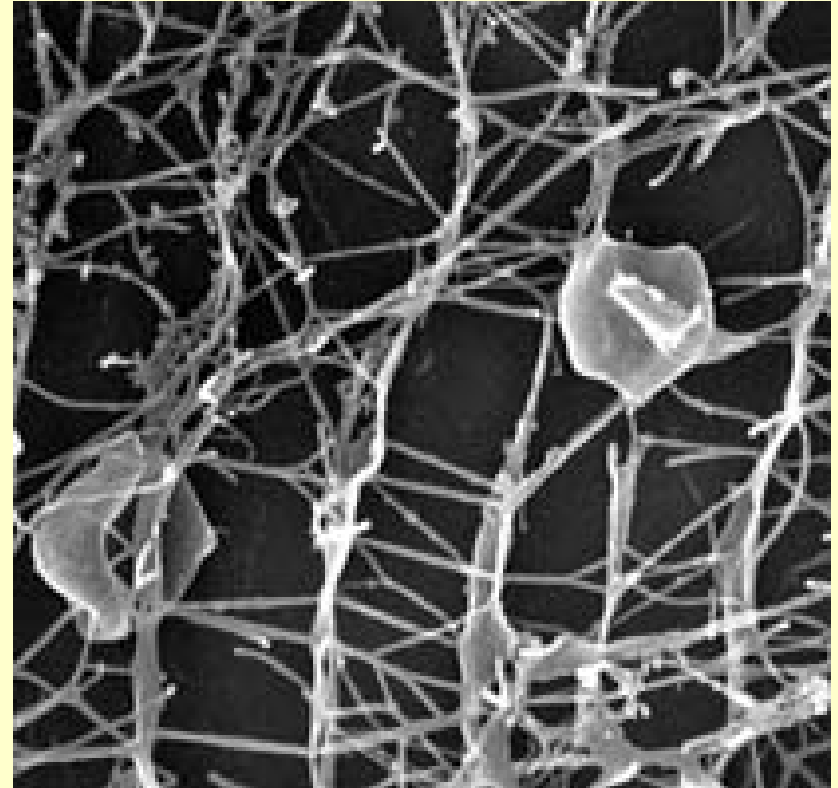
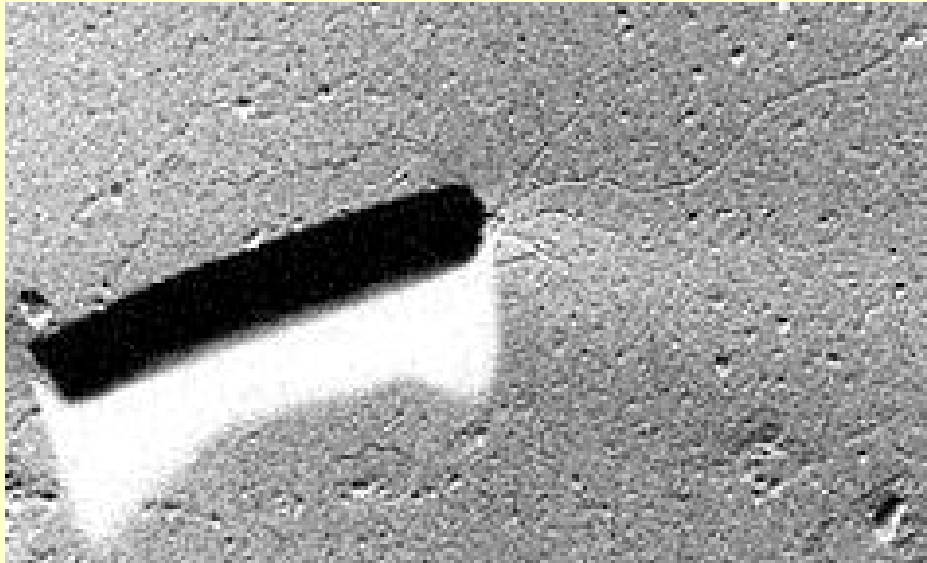
Dangeardinella saltitrix

Sulfolobus

Thermoplasma

Metánbaktériumok

- A lebontási folyamatokban, pl. szennyvizek tisztítása és a biogáz előállításban játszanak fontos szerepet

Eukarióták birodalma

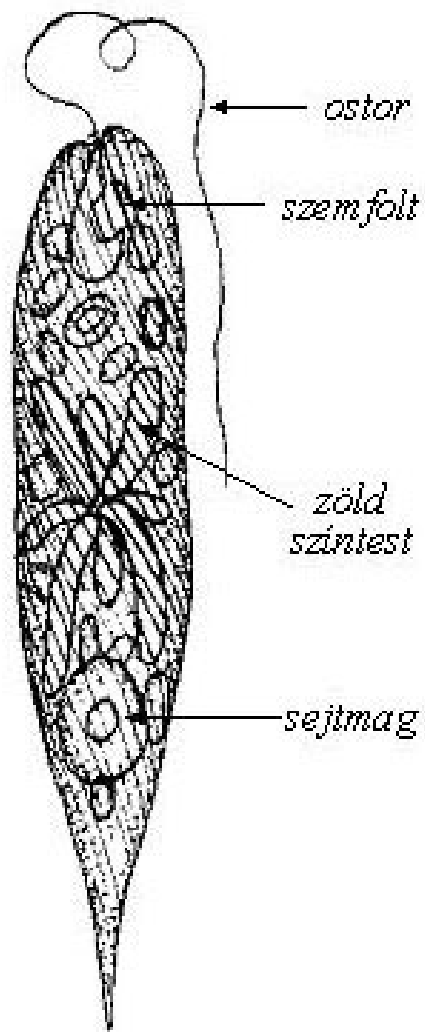
- Az eukarióták birodalmát 4 országra osztják:
  1. Véglények (Protista)
  2. Növények (Plantae)
  3. Gombák (Fungi)
  4. Állatok (Animalia)

Véglények (Protista)

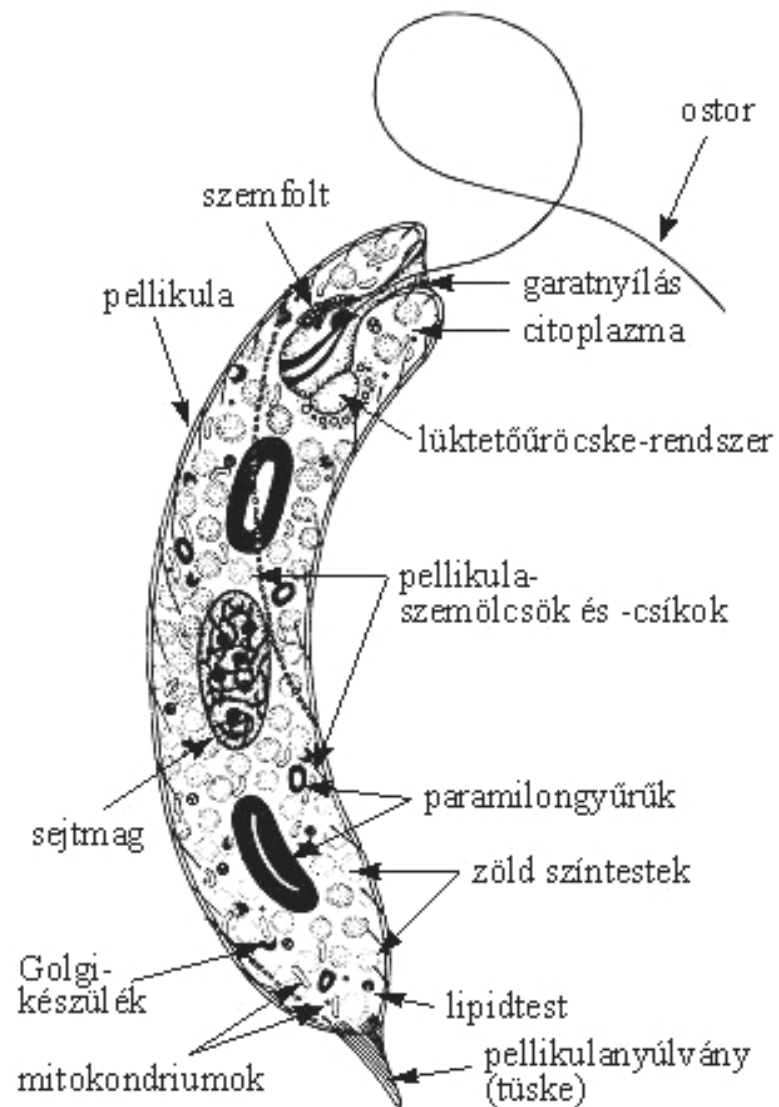
- Ezek az egysejtű eukariota élőlények egyetlen sejtből álló organizmusok.
- A sejt valamennyi életműködést elvégzi.
- Ide sorolhatók az alábbi törzsek:
  1. **Ostorosmoszatok (Euglenophyta)**
  2. **Sárgásmoszatok (Chrysophyta)**
  3. **Barázdásmoszatok (Pyrrophyta)**
  4. **Zöldmoszatok (Chlorophyta)**
  5. **Barnamoszatok (Phaeophyta)**
  6. **Vörösmoszatok (Rhodophyta)**
  7. **Nyálkagombák (Myxomycota)**
  8. **Egyféle magvúak (Plasmodiophyta)**
  9. **Kétféle magvúak (Ciliophora)**

1. Ostorosmoszatok (Euglenophyta)

- *Az egysejtű szerveződés legősibb képviselői az ostorosmoszatok. Ezek, testfelépítésük és életmódjuk alapján, a növény- és az állatvilág határán állnak, valószínűleg – a földtörténet előkorában élt – hasonló szervezetek lehettek a növények és az állatok közös ősei. A mai ostorosmoszatok főleg a szerves anyagokban gazdag édesvizekben élnek. Legismertebbek az Euglena-fajok: pl. *Euglena viridis*, *Euglena spiroides*.*

Euglena viridis

Euglénák

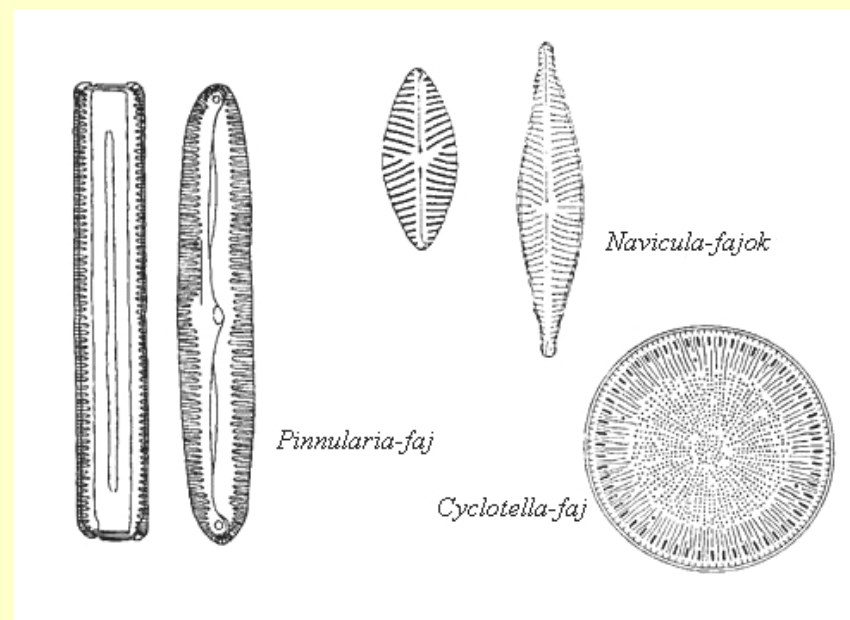
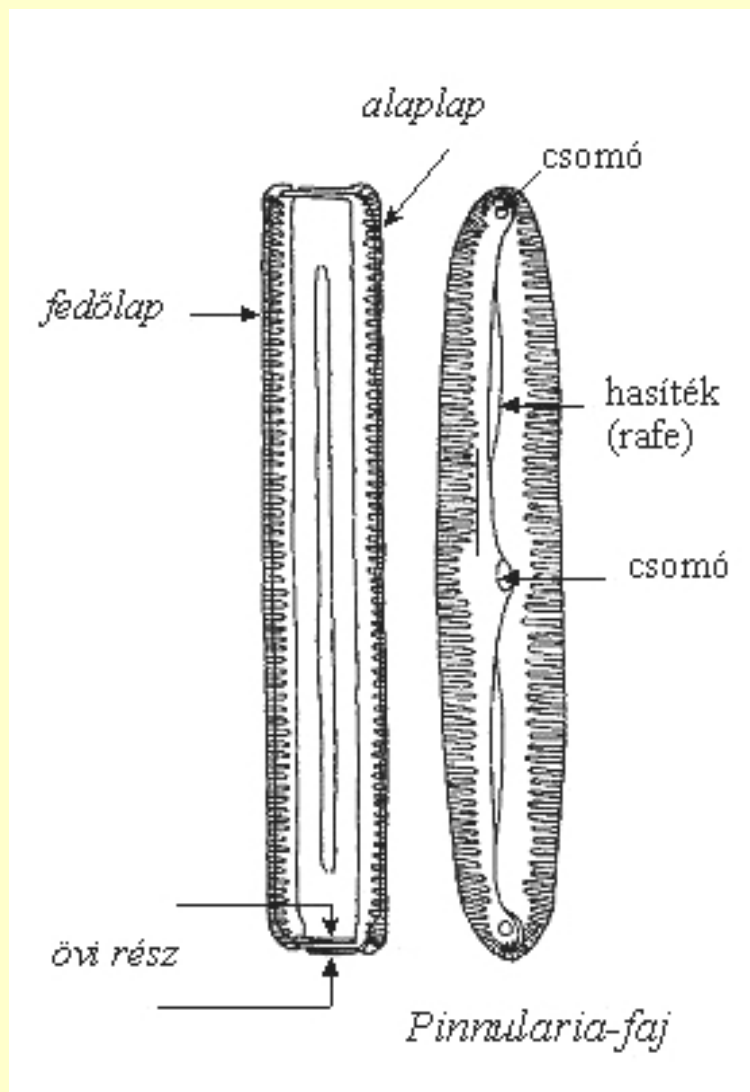
- Az ostorosmoszatoknak sejtfaluk nincs, a sejtet a plazma tömöttebb külső rétege (**periplaszt** vagy **pellikula**) határolja. Valódi sejtmagjuk van, citoplazmájuk zöld színtesteket, sejtgaratot, lüktetőűröcske-rendszert, fényérzékelő szemfoltot (stigma), illetve eukariota sejtorganelumokat (mitokondrium, Golgi-készülék stb.) tartalmaz. Élénk mozgásukat az *ostor* biztosítja. *Osztódással* szaporodnak.
- Az ostorosmoszatok sejtjeiben zárványként **paramilont** (fehérjetestre rakódó szénhidrátszemcsékből épülnek fel) és **lipidtesteket** (olajzárványokat) figyelhetünk meg. Egyes fajok korong alakú zöld színtestjei fehérjetartalmú képződményt, **pirenoidot** tartalmaznak.

2. Sárgásmoszatok (Chrysophyta)

- A sárgásmoszatok *többsége egysejtű*, de vannak köztük egyszerű *telepeket (kolóniákat)*, fonalakat alkotó fajok is.
- Sejtjeik vagy csupaszok, vagy sejfaluk van, amelybe gyakran **kova**, illetve **mész** rakódik.
- A sárgásmoszatok közül a legjelentősebbek a kovamoszatok (*Bacillariophyceae*) Sejtjüket szilícium-dioxidból álló, dobozszerűen egymásba tolt két szilárd kovahéj védi.
- A sejtek alakja nagyon változatos.

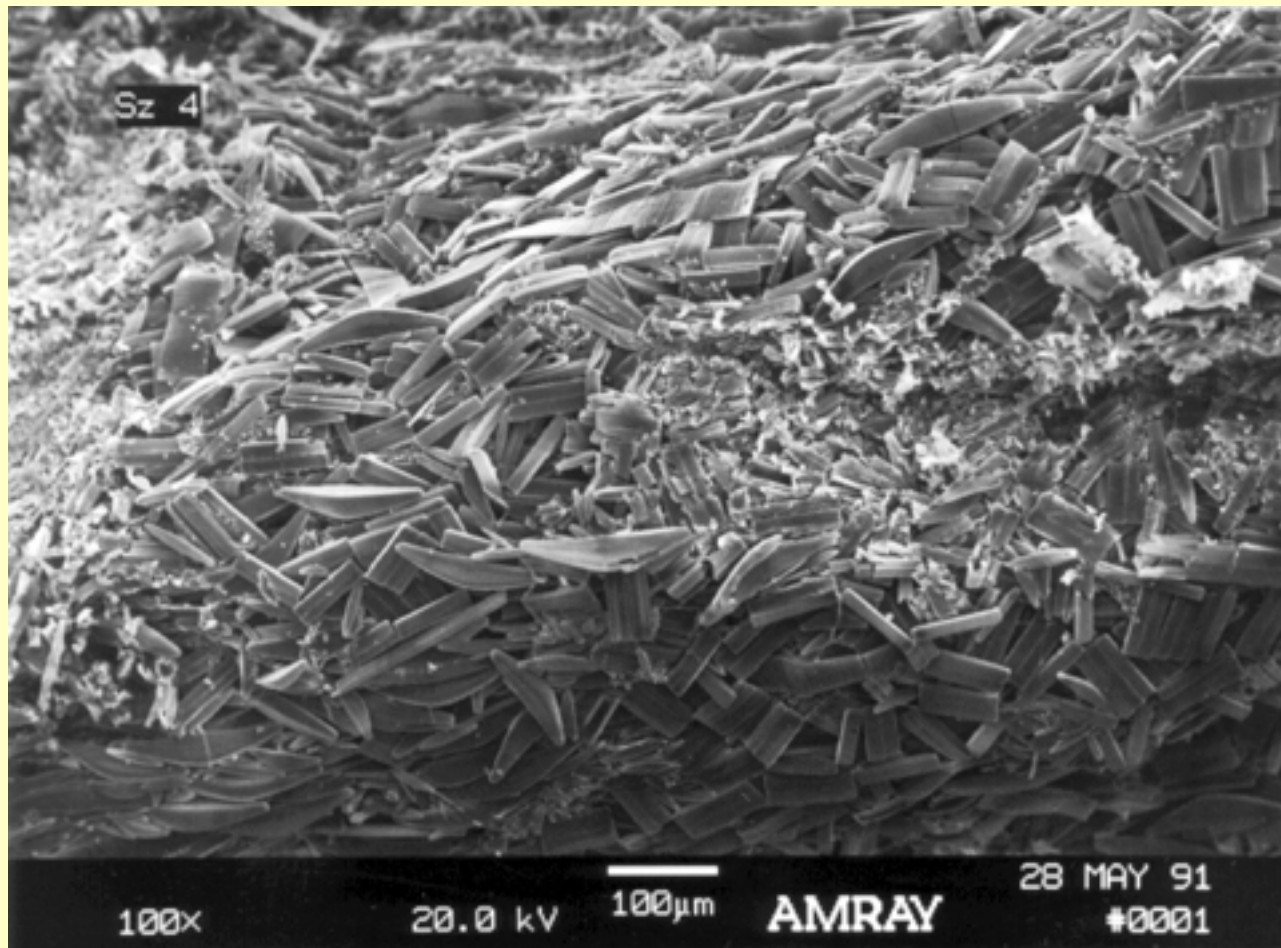
Kovamoszatok

Sárgamoszat (*Synura petersenii*)

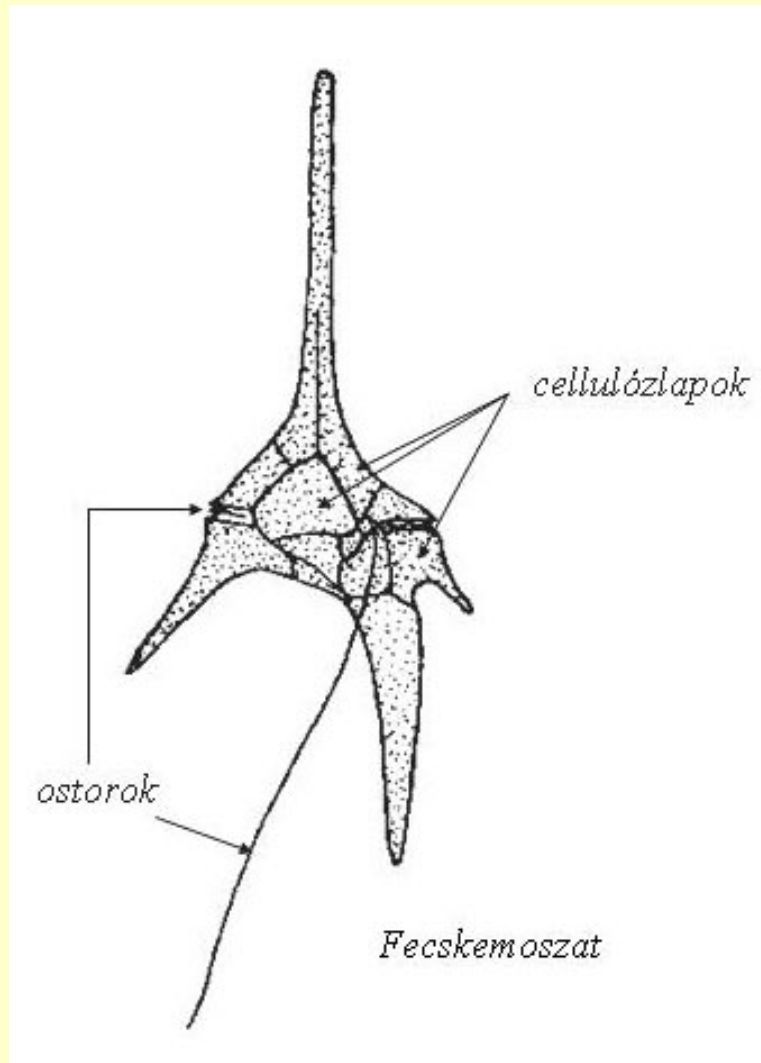
Nád kovamoszatokat (Chrysophyta,
Bacillariophyceae) tartalmazó perifitonja

3. Barázdásmoszatok (Pyrrophyta)

- A *barázdásmoszatok* általában egysejtű, főképpen tengerekben élő növények.
- Fejlettebb fajainál a sejtet **cellulózlapok** borítják.
- Testükön *egy hosszanti és egy harántbarázda* van, mindegyikben egy-egy *ostort* találunk.
- Legrégebbi maradványaik jura időszaki üledékekből kerültek elő.
- A Balatonban tömegesen élő faj a *fecskemoszat* (*Ceratium hirundinella*). Sejtjén különleges, szarvszerű nyúlványok találhatók.

Fecskemoszat (*Ceratium hirundinella*)

4. Zöldmoszatok (Chlorohyta)

- Az egyik legelterjedtebb algacsoport, mintegy 16000 fajuk ismert. Filogenetikailag kiemelkedő szerepű törzs, ősi alakjaikból fejlődtek ki a magasabbrendű (edényes) növények.
- A vízi életközösségben fontos csoport, gazdaságilag a jövő növényei lehetnek, mint élelmiszerek, takarmányok.

1. osztály: Zöldmoszatok (Chlorohyceae)

- A testszerveződés korai szakaszainak minden képviselőjét megtaláljuk az osztályon belül, az ostorral mozgó és a mozdulatlan egysejtűeket, a fonalas soksejtű telepeket és az elágazó teleptesteket.
- Elterjedtek a vizek felső rétegeiben, de vannak köztük iszaplakók és előfordulnak a talajban is, ahol fonalgombákkal szimbiózisban zuzmókat alkotnak.

Zöldmoszatok (Chlorohyta)

2. osztály: Járommoszatok (Conjugatophyceae)

- Jellegzetes édesvízi szervezetek, a vizek öntisztulásában van szerepük, fontos haltáplálékok

3. osztály: Csillárkamoszatok (Charophyceae)

- A legfejlettebbek, teleptestük a zsurlókra emlékeztet. Tiszta vizekben gyakran víz alatti réteket alkotnak.

Zöldmoszatok (Chlorohyta)

- Hazánkban nagyon gyakoriak, mintegy 800 fajuk él.
- A vízben élők a plankton alkotói, fontos tápláléknövények, jelentős szerepük van a vizek öntisztulásában.
- A zöldmoszatok gyorsan szaporodó fajait termesztik, olcsó szervesanyagforrást jelentenek.
- Sejtjeikben a sejtmag mindig megtalálható, színtesteik változatos alakúak lehetnek, színanyaguk megegyezik a virágos növényekével, klorofill a és b, karotin, xantofill és filloxantin.
- Asszimilációs termékük elsősorban keményítő.
- Osztódással, a fejlettebbek csúcssejtekkel növekednek. A telepesek fonalask, sejtlemezesek és a száraz növényekre emlékeztető teleptestet alkotók is lehetnek.

Zöldmoszatok (Chlorohyta)

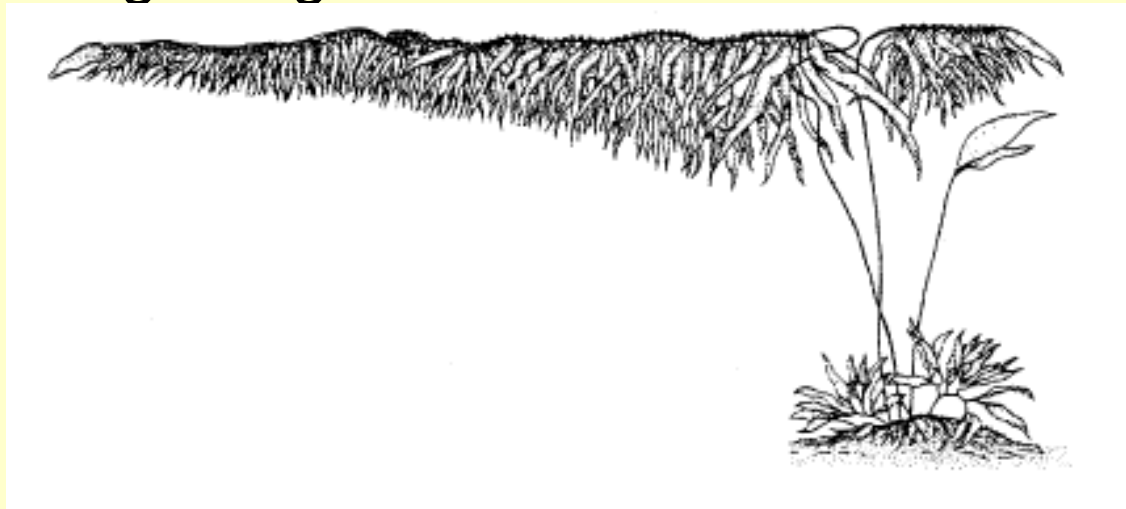
- **Szaporodásuk** ivartalunul **rajzóspórakkal** vagy a moszattest feldarabolódásával történhet, **ivaros** szaporodásuk izogámiával vagy anizogámiával lehetséges.
- Rendszerük elsősorban morfológiai jellegükre épül.
- Legjelentősebb rendjeik a következők:
  1. rend: *Ostoros zöldmoszatok* (pl. Volvox fajok)
  2. rend: *Autospórák zöldmoszatok* (több fajuk él együtt a zuzmókban gombákkal, de gyakoriak a talajon, talajban, vízfenéken, a fitoplanktonban. Fontosak a vizek öntisztulásában. Fajaik közül a legismertebbek a harmonikamoszatok (Scenedesmus sp.)
  3. rend: *Egymagvú fonalas zöldmoszatok*. Általában el nem ágazó fonalas algák, de előfordulnak lap alakú, szétterülő telepesek is. (Ulva - tengeri saláta). Az Ulotrixnél a sejtfonal sejtjei között már egyszerű munkamegosztás is kialakul, pl. a legalsóban nincs klorofill, csak rögzít.
  4. rend: *Sokmagvú, fonalas zöldalgák*. A sejtekben mindig sok sejtmag van, zömében tengeriek. Legismertebbek a **Cladophorák**, amelyek elágazó telepei adják a "békanyálat".

5. Barnamoszatok (Phaeophyta)

- A zöld színanyagok mellett a karotinhoz hasonló barna **fukoxantinoktól** kapták nevüket. A legnagyobb növények is ide tartoznak, teleptestükben a sejtek között fejlett működésmegosztás, alakult ki. Zömmel tengeriek, az árapály zónában és a nyílt vizekben egyaránt előfordulnak. Legnagyobb a *Macrocystis* fajok, ezek telepei a 3-400 m-es magasságot is elérhetik.

Alaria esculenta

Barnaalga, levélszerű,
rögzült, nagy termetű
telepe

Régóta használt növények, emberi táplálékot is készítenek belőlük, de takarmányként ipari növényként is hasznosítják.

6. Vörösmoszatok (Rodophyta)

Sejtjeik rózsaszínűek, vörösek, vagy ibolyaszínűek a vörös fikoeritrintől, illetve a kék fikociántól.

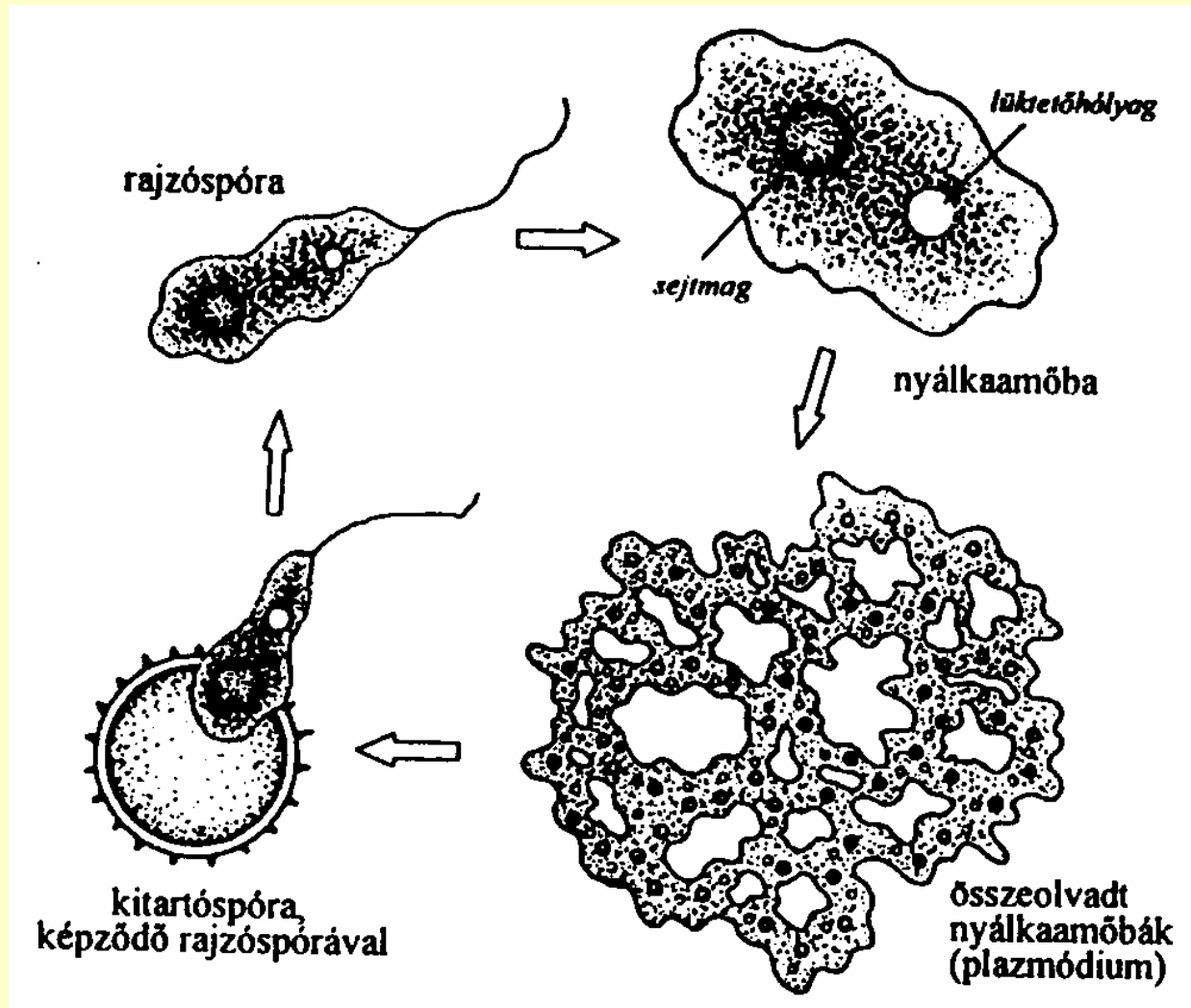
Zömében tengeriek, a mélyebb régiókban élnek, ahová még a zöld fénysugarak bejutnak. (A jelenség a kromatikus adaptáció).

Régóta használt emberi táplálékok, takarmánynövények, a mikrobiológiában és az élelmiszeriparban használatos agar-agar is belőlük készül.

7. Nyálkagombák (Myxomycota)

- Fejlődéstörténetileg a növények és az állatok határán vannak,
- Klorofilt nem tartalmaznak, heterotróf (parazita vagy szaprofiton) szervezetek.
- Rajzósejtjeik ostorosak, ami az ostorosmoszatokkal való rokonságukat igazolja, egysejtű nyálkaamőba állapotuk pedig a gyökérlábú egysejtű állatokhoz kapcsolja őket.

A nyálkagombák főbb fejlődési alakjai

8. Egyféle magvúak törzse (Plasmodroma)

- A legegyszerűbb felépítésű eukarióta állatok
- Egy vagy több sejtmagjuk van, melyek egyformák, működésük azonos
- Ostorokkal, állólábakkal vagy sejtizmocskákkal mozognak.
- Legismertebbek a GYÖKÉRLÁBÚAK osztályának fajai (Pl. amőba)

Egyféle magvúak törzse (Plasmodroma)

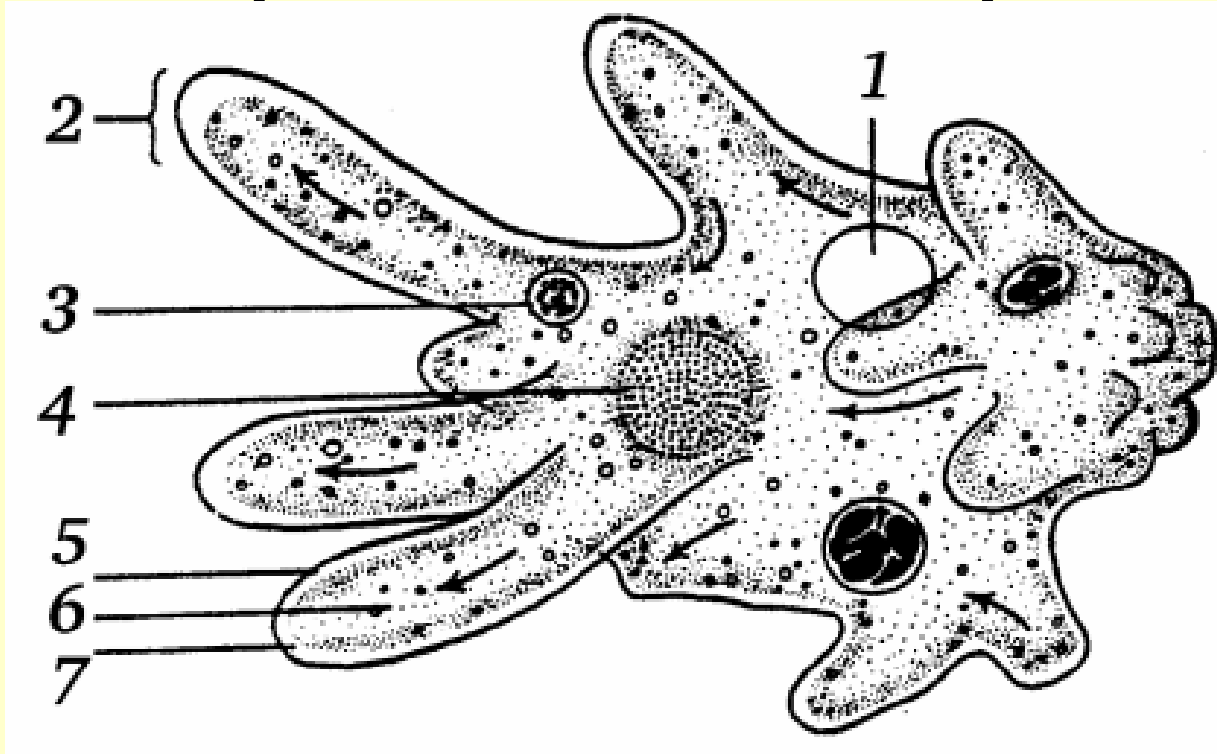
1. osztály: Állati ostorosok (*Zoomastigophora*)

- Az ostormoszatokhoz hasonlóak , de színtestjeik nincsenek, csak heterotrof módon tudnak táplálkozni. Mozgásszerveik az ostorok, amelyek száma változó, 1-2 vagy több. A galléros ostorosok telepeket alkothatnak. Ivarosan kopulációval, ivartalanul kettéosztódással szaporodnak. Kórokozók is vannak köztük, mint pl. az álomkór ostoros és számos már trópusi és szubtrópusi övben élő faj.

2. osztály: Gyökérlábúak (*Rhizopoda*)

- Testük alakváltozásra képes, állabakkal mozognak. Vannak olyan csoportok, amelyek testét héj borítja. A **változó állatkák vagy amőbák** a vizekben, de a talajban és mohapárnákban is előfordulnak.

Egyféle magvúak törzse (Plasmodroma)

Az amőba szervezete:

- 1 - lüktető üreg (vakuólum), 2 - pszeudeopódium, 3 - táplálékvakuólum,
4 - sejtmag (nucleus), 5 - sejthártya, 6 - endoplazma, 7 - ektoplazma

Egyféle magvúak törzse (Plasmodroma)

- A trópusokon élők közül több parazita, pl. az *Entamoeba histolytica* a trópusi vérhas okozója.
- A **héjas állatkák** fala a pseudokitines anyagba az állat által kiválasztott kovalamezskékből áll.
- A **likacsoshéjúak** egy vagy többkamrás, pseudokitin és mészhéján lyukak vannak, ezeken nyújtják ki az állábaikat. Nagyrészüket tengeri, a fenéken élnek de vannak közöttük planktonalkotók is. Az elhalt állatok héja adja a foraminifera iszapot, az előző földtörténeti korokban éltek vázai alkotják a krétát, a nummulinás mészkövet, stb. Legnagyobb fajuk a Krétán előkerült, már kihalt *Nummulites complanata*, ez 12 cm átmérőjű volt.

Egyféle magvúak törzse (Plasmodroma)

3. osztály: Napállatocskák

- Planktonikus, gömbölyded planktonalkotók. Stronciumszulfát vagy kovavázuk van, rendkívül változatos alakúak.

4. osztály: Sugárállatkák (Radiolaria)

- Tengeriek, fontos planktonalkotók. Stronciumszulfát vagy kovavázuk van, rendkívül változatos alakúak.

5. osztály: Spórások (Sporozoa)

- Belső élősködők, leegyszerűsödött formák. Spórát képeznek. Háziállatok **coccidiozist**, a vérélősködők a veszélyes mocsárlázt vagy **maláriát** okozzák.

9. Kétféle magvúak törzse (Ciliophora)

- Sejtjeikben egy kisebb és egy nagyobb sejtmag található (a kicsinek a szaporodásban a nagynak a többi életműködésben van szerepe)
- Legismertebbek a CSILLÓSOK osztályának fajai (Pl. papucsállatka)

Kétféle magvúak törzse (Ciliophora)

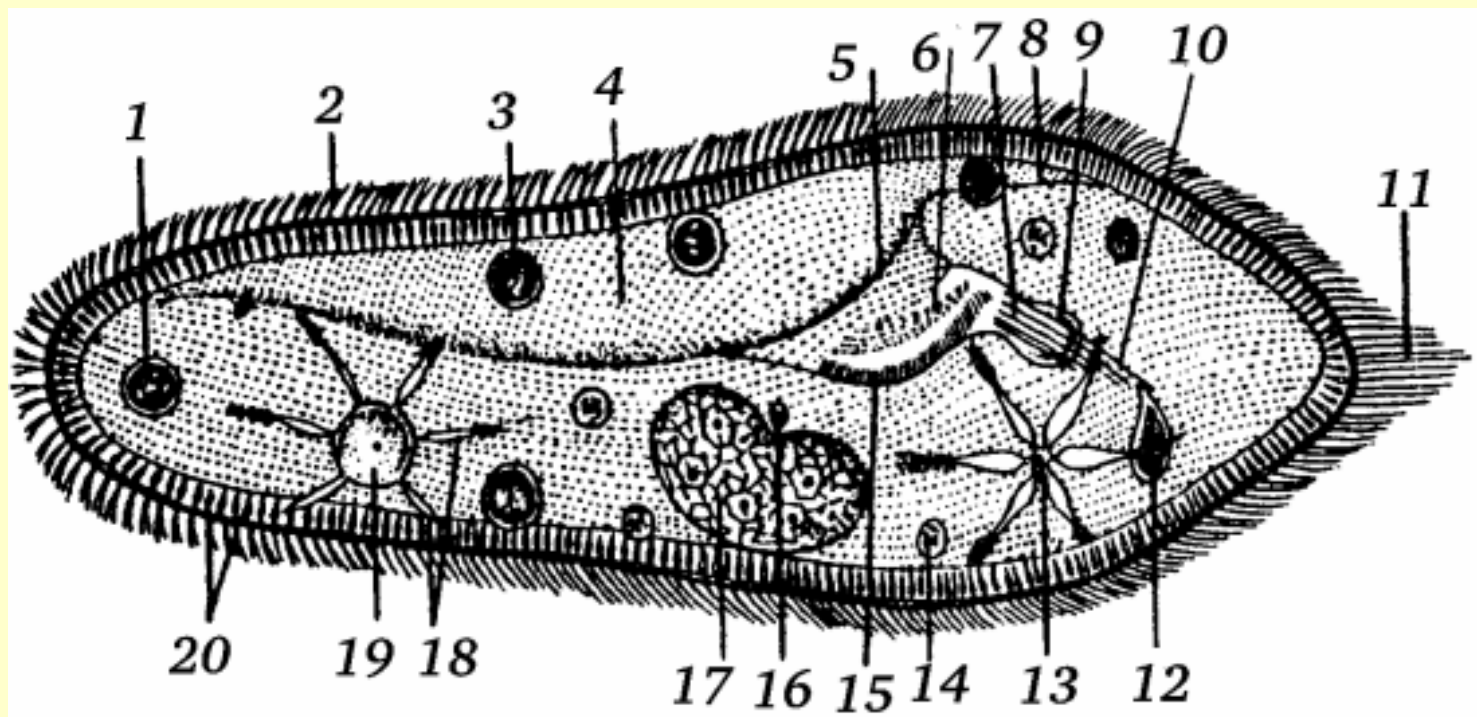
1. osztály: Csillósok (*Ciliata*)

- Változatos alakú, fejlett szervecskékkel (organellum) rendelkező egysejtűek. Kívülről bőrke (pellicula) borítja őket, rövid plazmanyúlványokkal, **csillókkal** mozognak. Az édesvizeknek **lűktető üröcskéjük** van, az ozmoregulátor és kiválasztó szervecske. Meghatározott ponton, a **sejtszájon** át veszik fel a táplálékot. Kis- és nagy **sejtmag** található bennük. Szaporodásuk harántosztódással vagy ivarosan conjugációval (összeolvadás) történik. Mivel szerves törmelékekkel, baktériumokkal táplálkoznak, fontos szerepük van a vizek öntisztulásában. Leggyakoribbak a **papucsállatok**, a helyhez kötött **harangállatok**, **kürtállatkák**.

2. osztály: Szívókások (*Suctoria*)

- Kifejlett állapotban nincsenek csillóik. Csillósokkal táplálkoznak.

Kétféle magvúak törzse (Ciliophora)

Paramecium caudatum (Ciliata):

1, 3, 12 - táplálékvakuólum, 2, 11 - csillangók, 4 - szájmező, 5 - vestibulum, 6 - peniculus, 7 - sejtszáj, 8 - sejtgarat, 9 - táplálékvauólum, 10 - sejtgaratcsillók, 13 - kiürítőnyílás, 14 - ürítővauólum, 15 - dorsalis hártýácskák, 16 - mikronukleusz, 17 - makronukleusz, 18 - a vakuólumhoz vezető csatornák, 19 - lüktetővakuólum, 20 - trichoisza